

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота з корейської філології

на тему:

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «КІМ ДЖІЙОН, 1982 РОКУ НАРОДЖЕННЯ» ЧО НАМДЖУ)

Студентки групи Кор24—21

факультету східної і слов'янської філології

денної форми здобуття освіти

Освітньої програми:

Корейська мова і література та переклад,

західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.066 Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – корейська

Серпокрил Юлії Миколаївни

Науковий керівник:

Євенко Дар'я Сергіївна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. БЕЗЕКВІВАЛЕНТНА ЛЕКСИКА КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ: СПЕЦИФІКА ТА СПОСОБИ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ	7
1.1. Безеквівалентна лексика: поняття та класифікація	7
1.2. Специфіка безеквівалентної лексики в корейській мові.....	11
1.3. Способи перекладу безеквівалентної лексики	17
Висновки до Розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ В ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ «КІМ ДЖІЙОН, 1982 РОКУ НАРОДЖЕННЯ» ЧО НАМДЖУ	22
2.1. Аналіз передачі безеквівалентної лексики в українському перекладі в порівнянні з оригіналом	22
2.2 Особливості перекладу безеквівалентної лексики у тексті роману «Кім Джійон, 1982 року народження» Чо Намджу	29
Висновки до Розділу 2	34
ВИСНОВКИ	36
초록.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БЛ	Безеквівалентна лексика
ВМ	Вихідна мова
ПМ	Перекладна мова

ВСТУП

У сучасному світі, який відзначається швидким розвитком технологій, глобалізацією та міжнародними культурними обмінами, вивчення та розуміння мовних різноманітностей стає не лише актуальною, але й необхідною складовою культурного розвитку суспільства. У цьому контексті, переклад, як ключовий інструмент комунікації між різними культурами, набуває особливого значення. Його роль полягає не лише в передачі змісту, але й в збереженні та передачі культурних, емоційних та ідіоматичних відтінків мовлення.

Однією з найскладніших проблем перекладознавства є переклад безеквівалентної лексики — термінів, слів чи виразів, які відсутні або мають іншу форму в мові призначення. Ця категорія лексики створює виклики, які можуть виявитися особливо непростими в контексті літературного перекладу, де кожне слово має вагу та значення, що виходять за межі простого перекладу.

Дослідження особливостей перекладу безеквівалентної лексики є важливим кроком у напрямку покращення якості перекладів та глибшого розуміння мовних та культурних особливостей різних національних літератур. Їм присвячено роботи таких українських мовознавців та дослідників, як В.М. Манакін, Чернікова Л.Ф, Зубкова Л.В, Бурбак О.Ф, Р.П. Зорівчак. Виявляли до цієї теми інтерес і зарубіжні лінгвісти — Мона Бейкер, Вільям Вілс тощо. Тож аналізуючи специфіку перекладу безеквівалентної лексики з корейської мови на українську, використовуючи матеріал роману «Кім Джійон, 1982 року народження» Чо Намджу, ми сподіваємося виявити особливості цього процесу та запропонувати ефективні підходи для подолання труднощів перекладу.

Актуальність дослідження особливо очевидна в контексті наявної проблеми неперекладності безеквівалентної лексики. Ця проблема становить серйозний виклик для перекладачів, особливо в сфері літературного перекладу. Окрім того, зростає тенденція до перекладу корейських творів на українську безпосередньо з мови-оригіналу. Раніше корейські книги перекладалися переважно з вже наявного

англійського перекладу, що створювало певні неточності в українському перекладі, проте з поширенням популярності корейської культури, переклад безпосередньо з оригіналу має більшу вагомість.

Сучасний переклад вимагає більшого, ніж просте заміщення слів однієї мови іншими. Він має передавати ідеї, емоції, нюанси і культурні особливості мови—джерела в мову-перекладу. Однак, коли мовні структури або концепти відсутні або мають відмінну форму в мові-цілі, виникає проблема безеквівалентної лексики. Це також актуально в контексті корейсько-українського перекладу, який раніше не мав можливостей для активного розвитку. Оскільки корейська мова має свої унікальні культурні та мовні особливості, зростає важливість розуміння та ефективного перекладу цих нюансів в умовах зростаючого інтересу до корейської культури та літератури по всьому світу.

Мета курсової роботи полягає у розгляді проблем, що виникають під час перекладу безеквівалентної лексики з корейської мови на українську, та в пошуку ефективних стратегій для їх подолання.

З мети випливають наступні **завдання**:

- 1) Дослідити поняття та специфіки безеквівалентної лексики;
- 2) Проаналізувати специфіку безеквівалентної лексики в корейській мові;
- 3) Проаналізувати методи перекладу безеквівалентної лексики;
- 4) Проаналізувати практичне застосування методів перекладу корейської безеквівалентної лексики на українську мову

Об'єктом дослідження виступає переклад корейської безеквівалентної лексики на українську мову.

Предметом дослідження є безеквівалентні лексичні одиниці корейської мови в романі «Кім Джійон, 1982 року народження».

Матеріалом дослідження виступають роман автора Чо Намджу «Кім Джійон, 1982 року народження» та переклад книги на українську, виконаний Джан Джійон та Ольгою Шестаковою.

Методи дослідження визначені на основі об'єкту та предмету дослідження. Порівняльний аналіз тексту оригіналу та перекладу проведено за допомогою зіставного методу — для дослідження адекватності українського перекладу з корейської мови, а також застосовано описово-аналітичний підхід для оцінення обраних методів перекладу.

Наукова новизна: дослідження безеквівалентної лексики на прикладі корейської літератури спрямоване на заповнення прогалін у вивченні та розумінні перекладу категорії безеквівалентної лексики, що залишається нагальною проблемою у сфері перекладознавства. Аналіз і висновки, зроблені в цій курсовій роботі, можуть сприяти подальшому розвитку теорії перекладу та практичній роботі перекладачів, що працюють над корейсько-українськими перекладами.

Практичне значення курсової роботи полягає в тому, що вона надає конкретні рекомендації та підходи щодо перекладу безеквівалентної лексики з корейського роману на українську мову. Це може стати корисним для перекладачів, які працюють з корейською літературою, а також для студентів та дослідників, які цікавляться проблемами перекладу та міжкультурного спілкування.

Структура роботи: курсова складається зі змісту, вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, анотації корейською мовою, списку використаних джерел. Загальний обсяг курсової роботи становить сорок сторінок, з них тридцять одна містить основний текст. Список використаних джерел складається з 17 пунктів, 4 з них — іноземною мовою.

РОЗДІЛ 1

БЕЗЕКВІВАЛЕНТНА ЛЕКСИКА КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ: СПЕЦИФІКА ТА СПОСОБИ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ

Проблема неперекладності є одним з нагальних питань у перекладознавстві, над якою роками працюють лінгвісти з усього світу. Найскладнішим викликом для перекладачів є передача безеквівалентної лексики, яка тісно пов'язана з культурними концепціями різних країн та їх історією. Оскільки мови можуть мати унікальні вирази та поняття, які важко або неможливо передати на іншу мову з усієї точністю. Розділ присвячено визначенню поняття “безеквівалентна лексика”, класифікації українською та корейською.

1.1. Безеквівалентна лексика: поняття та класифікація

Основні проблеми неперекладності виходять із самої суті перекладу — це передача змісту, смислу та емоційного вмісту тексту з однієї мови на іншу мову таким чином, щоб зберегти його цілісність та автентичність. Перекладач ставить за мету вірно передати мовленнєві засоби автора, забезпечуючи розуміння тексту читачем у перекладній мові (ПМ). Окрім адекватності перекладу, важливим поняттям в перекладознавстві також виступає поняття «еквівалентність».

І.Л. Мацегора (2023) подає це поняття наступним чином: «Еквівалентність — ступінь відповідності перекладеного тексту початковому тексту, незалежно від мети перекладу».

Перекладознавець Вільям Вілсс стверджує, що переклад — це процес передачі мови, який має на меті перетворення тексту вихідної мови в оптимально еквівалентний текст ПМ, що також вимагає синтаксичне, семантичне та прагматичне розуміння та аналітичну обробку текстового джерела.

Отже, у процесі перекладу важливо враховувати не лише лексичні та граматичні аспекти мови, але й культурні, історичні та контекстуальні відтінки. Перекладач повинен вміло вирішувати проблеми неперекладності, відтворювати

ідіоми, культурні відмінності та нюанси вихідної мови (ВМ), забезпечуючи при цьому логічність та гармонію тексту, зрозумілу носіям ПМ.

Для того, щоб розібратися в основних проблемах перекладу безеквівалентної лексики, варто також ознайомитись з поняттям лексичного значення слова. Найточніше визначення, що розкриває подальшу суть проблеми неперекладності, наводить М.П. Кочерган (2006):

Лексичне значення — історично закріплена в свідомості людей співвіднесеність слова з певним явищем дійсності.

Тобто слово має таке значення, яке вклали в нього люди в «процесі мисленнєвої діяльності» (Кочерган, 2006). Особливість лексики полягає в тому, що воно не тільки виражає певне поняття, а слугує проявом культурних традицій та світобачення певного народу.

Гончаренко Л.О.(2017) у своїй статті зазначає:

«Специфіка перекладу, що відрізняє його від всіх інших видів мовного посередництва, полягає в тому, що він призначений для повноправною заміни оригіналу і що рецептори перекладу вважають його повністю тотожним початкового тексту. Разом з тим, очевидно, що абсолютна тотожність перекладу оригіналу недосяжна».

Таку ж думку у своїй статті наводить Лісна М.І.(2013):

«Термін «безеквівалентна лексика» введено до наукового обігу теоретиками перекладу, які здебільшого позначають ним слова, що не можна передати в цільовій мові одиницею, аналогічною за семантичним наповненням.»

Ча Хэчжін у своїй роботі «Non—Equivalent in English-Korean Translation on the Level of Words» (2010) наголошує, що проблема безеквівалентності виникає тоді, коли під впливом культурно-специфічних факторів слово не є відповідною формою:

«Слово, яке під впливом культурно-специфічних факторів функціонує для вираження понять, що не існують в іншій мові або культурі, називається безеквівалентною лексикою.»

Він також наголошує на тому, що «проблема полягає не в обмеженості мови, яка заважає передати повідомлення належним чином, а в структурі та термінологічних відмінностях, які існують між мовами».

Звертаючись до питання про класифікацію безеквівалентної лексики, варто зазначити, що науковці по-різному підходять до цієї теми. Багато дослідників, мовознавців та лінгвістів робили спроби класифікувати безеквівалентну лексику, виділяючи в ній кілька підгруп. Більшість же мовознавців (В.М. Манакін, Чернікова Л.Ф, Зубкова Л.В, Бурбак О.Ф. та ін.) виділяють дві умовні групи поділу для безеквівалентної лексики:

1) Власне безеквівалентна лексика, або власні імена, до яких входять особові імена, географічні назви, назви установ тощо);

2) Слова-реалії — «це частина безеквівалентної лексики, що служить для позначення відсутніх в інших національних культурах предметів, а також понять, з ними пов'язаних» (В.М. Манакін, 2012).

Проаналізувавши різні наукові роботи присвячені цій темі, можемо зробити висновок, що основною групою безеквівалентної лексики мовознавці та перекладачі вважають саме слова-реалії. На їх позначення вживаються різні терміни: «реалії», «етнографізми» (за М.П. Кочерганом), «культурологічні лакуни» (за К.Бердніковою) тощо. Проте визначення терміну збігається у більшості науковців.

А.Волошина (2000) вважає, що структура безеквівалентної лексики неоднорідна та складається з «центру та периферії», де центром виступають слова-реалії, які позначають «особливості предметного світу етносу», а периферійну частину складає гіпонімічна лексика. Саме вона «вказує на ступінь важливості того чи іншого об'єкта для життєдіяльності національно-культурного колективу». (с.55—56)

«Слова-реалії — словникові одиниці, які означають предмети, поняття та ситуації, що не існують у практиці іншомовного соціального колективу. В цю групу входять слова, які означають різного роду предмети побуту, матеріальної та духовної культури, властивої тільки даному народові». (Чернікова Л.Ф, Зубкова Л.В., 2011)

Вони також зазначають, що такі слова виникають у кожного народу «мимоволі, оскільки відображають національну специфіку». Схожу думку висловлює і Бурбак О.Ф. визначаючи реалію як «позамовне явище, визначаючи її як факти, пов'язані з подіями суспільного та культурного життя країни, особливостями її державного ладу, історією її народу».

Деякі з дослідників виділяють повнішу класифікацію безеквівалентної лексики, як-от Лісна М.І. (2015) у статті зазначає, що на основі наукових джерел можна виділити деякі з наступних категорій:

1) культурологічна безеквівалентність (до них автор відносить референційні та кінесичні реалії, запозичення вхідною мовою з чужих культур, ономастика та аббревіатури).

2) Власне мовна еквівалентність (до них відносить «не об'єктивовані в цільовій мові попри наявність відповідного референта, зокрема, лексеми, безеквівалентні через словотвірні та інші особливості вхідної мови»)

Лінгвісти висловлюють думку, що «слова можуть бути реаліями в одній мові, але не бути такими в іншій» (Чернікова, 2011)

З огляду на дану інформацію, деякі перекладознавці вважають що терміни «безеквівалентна лексика» та «реалії» — взаємозамінні та можуть бути ототожненими. Наприклад, в своїй статті Л.Мікуліна пише наступним чином: «(В національно-культурну специфіку твору) треба віднести так звану безеквівалентну лексику, що позначає національні реалії». Однак на думку інших відомих

дослідників різниця між цими термінами все таки існує і, як ми можемо бачити на прикладах наведених вище, слова-реалії становлять підгрупу безеквівалентної лексики загалом.

Мовознавець М.П.Кочерган (1999, с. 260) виділяє три групи безеквівалентної лексики:

1) Слова на позначення національно-культурних реалій народу: укр.вареники, кобзар, борщ;

2) Відсутні в мові слова на позначення понять у певному суспільстві, які б мали мати однослівне вираження. Тут він виділяє дві підгрупи:

2.1) безеквівалентні слова, які пояснюються різним членуванням мовами навколишнього світу;

2.2) «безеквівалентні слова, поява яких зумовлена тим, що певний етнос на противагу іншому не звернув увагу на якісь явища чи процеси, оскільки це для нього не було важливо»;

3) відсутність слів, яка може бути зумовлена власне мовними причинами.

Отже, ми визначили, що проблема безеквівалентної лексики не обмежується лише відсутністю прямого еквіваленту, але також зачіпає унікальні аспекти культур, традицій та специфіки мовлення певних народів.

1.2. Специфіка безеквівалентної лексики в корейській мові

Як ми вже дослідили, безеквівалентна лексика наявна в кожній мові. М.П. Кочерган (2006) вважає, що БЛ в кожній мові становить не більше 6—7% всієї кількості активно вживаних слів. Тож як і в інших мовах, в корейській наявні слова, характерні саме цій культурі.

Визначаючи специфіку БЛ в корейській мові, варто її розглядати в парі корейська—українська, оскільки для інших мов та культур, близьких до Південної Кореї, деякі терміни, які наявні в корейській і відсутні в українській, також можуть мати концептуальне значення. Існує декілька способів виокремлення

безеквівалентної лексики. У своїй статті О. Тупиця та Л.Зімакова (2012) наводять наступні:

- 1) Семантичний (враховується значення слів);
- 2) Граматичний (в першу чергу застосовується показовий для лексики з формальними закінченнями);
- 3) Функціонально—стилістичний («БЛ може виконувати в тексті функції створення національного колориту, інтимізації тощо, у композиції поетичного тексту БЛ стає своєрідною смисловою домінантою (сильною позицією), впливає на зміст усього твору») (О. Тупиця, Л. Зімакова, 2012)

На основі поданої інформації можна зробити деякі висновки щодо корейськомовної БЛ. Окрім того, посилаючись на різні лінгвістичні класифікації проблем еквівалентності, запропоновані Бейкер (2011), Т. Мозоль були запропоновані такі категорії корейських безеквівалентних лексем:

1) Культурно—специфічні концепти — явище, коли ВМ має такі поняття, що повністю відсутні у ПМ. Можна виділити такі підпункти:

1.1) Екологія/біологія: сюди можна віднести поняття природних явищ, що зумовлені екстралінгвістичною (географічне положення країни та навколишнє середовище), специфікою країни. Сюди можна віднести такі приклади:

— кліматичні явища: 삼한사온(samhansaon) — три хвили тепла, 황사현상(hwangsahyeonsang) — феномен жовтого пилу, 꽃샘추위(hwangsahyeonsang) — весняний холод (NAVER Dictionary)

— рослини: 무궁화(mugunghwa)— квітка гібіскуса, 팽이버섯(paeng—ibeoseos) — гриби енокі, 미나리(paeng—ibeoseos) — водяна петрушка (NAVER Dictionary)

— географічні назви: 경상도(gyeong-sang-do) — провінція Кьонсандо, 한라산(han-lasan) — гора Халласан, 한강(han-lasan) — річка Хан (NAVER Dictionary)

— адміністративний поділ: 구(gu) — район, 군(gun) — повіт, 읍(eub) — місто (NAVER Dictionary)

1.2) Матеріальна культура: сюди відносяться поняття, які виникають як явище безеквівалентності через відсутність в інших культурах певних предметів (наприклад, ритуальні, або культурні предмети, їжа тощо).

— одяг: 한복(hanbok) — традиційний одяг ханбок, 저고리(jeogori) — блузка чи жакет ханбоку, 두루마기(jeogori) — верхній одяг в ханбоці (NAVER Dictionary)

— їжа: 소주(soju) — алкогольний напій соджу, 막걸리(maggeolli) — рисове вино, 비빔밥(bibimbab) — страва, що складається з рису, суміші овочів та м'яса (NAVER Dictionary)

— споруди/будинки: 마루(maru) — настил, 안방(angbang) — частина традиційного корейського будинку, призначена для жінок, 온돌(ondol) — традиційна система обігріву будинків. (NAVER Dictionary)

1.3) Соціокультурні поняття — сюди, в першу чергу, можна віднести поняття, утворені в процесі людської взаємодії, які також використовуються в звичаях та людських інституціях.

— ритуали та свята: 폐백 (pyebaek) — поклони нареченої батькам нареченого, 관례식 (gwanlyesig) — обряд повноліття, 환갑 (hwangab) — 60—ти річчя. (NAVER Dictionary)

— народні ігри: 윷놀이 (yuchnoli) — традиційна гра ют, ютнорі, 강강술래(Ganggangsullae) — традиційні танці та спів, виконувани жінками (NAVER Dictionary)

— статус людини у взаємовідносинах: 선배 (seonbae) — старший колега, 후배 (hubae) — молодший колега, 언니 (eonni) — старша сестра для дівчини, 아주머니 (ajumeoni) — жіночка середніх літ (NAVER Dictionary)

1.4) Релігійна та ідеологічна культура

— конфуціанські поняття: 부부유별(bubuybyeol) — розлука подружньої пари, 부자유친 (bujayuchin) — розлука батька та сина, 등 (NAVER Dictionary)

— буддистські поняття: 법당(beobdang) — храм, 위패(bujayuchin) — меморіальна дошка (NAVER Dictionary)

1.5) Мовна культура — сюди відносяться аспекти мови, які викликають труднощі при перекладі, такі як діалекти, сленг, ідіоматичні вирази.

— діалектизми: 고맙습니다이 (gomabseubnidei) — “дякую” в кьонсанському діалекті 안녕하세요 (annyeonghasiukkwa) — “вітаю” на діалекті Чечджудо.(NAVER Dictionary)

— ідіоматичні вирази: 국수 먹다 (gugsu meogda) — запрошення на весілля,
— неологізми: 기러기 아빠 (gileogi appa) — досл. “тато—гусь” — чоловік, який відправив дружину та дітей за кордон і живе один, 철밥통 (cheolbabtong) — “залізна миска рису” (NAVER Dictionary)

— вигуки: 아이고 (aigo) — “ой!”, “ух!”, 아이코 (aiko) — “ух!” посилений стилістично варіант, 아차 (acha) — “ой!” (NAVER Dictionary)

2) Поняття вихідної мови, яке є відомим концептом, проте не лексикалізоване у мові перекладу. Тобто можливо, що значення слова є загальновідомим, однак сталого терміну у ПМ для нього не існує. Т. Мозоль у своїй роботі наводить наступні приклади:

정경유착 (jeonggyeongyuchag) — тісний зв’язок між політикою та економікою; 갯벌(gaesbeol) — широке місце не березі річки (моря); 터울(teoul) — різниця у віці старшої та молодшої дитини і т.д. (NAVER Dictionary)

3) Семантично-відмінна лексика — її існування зумовлено тим, що в одній культурі може вважатися важливим розмежування тих понять, які в іншій не мають відмінностей і навпаки.

Як приклад, в корейській мові існує три поняття «рис» — ‘밥’ (bab), ‘쌀’ (ssal), ‘벼’ (byeo)

밥 — приготований рис, 쌀 — неприготований/зерна рису, 벼 — ростки рису. (NAVER Dictionary)

Тобто це терміни, які нескладно передати українською мовою, однак вони не мають прямого еквівалента. Як приклад навпаки, для корейської культури, як і для

деяких інших культур Східних країн, відсутнє розрізнення кольорів «синій» та «зелений». Хоча в сучасній корейській мові існують окремі слова для цих кольорів, вживається також слово «푸르다» (puleuda), яке, залежно від контексту, може позначати «синій» чи «зелений». Наприклад:

a) 푸른 나무 (puleun namu) — зелене дерево, 푸른 숲 (puleun sup) — зелений ліс

b) 푸른 하늘 (puleun haneul) – блакитне небо, 푸른 바다 (puleun bada) — синє море

4) Специфічні для вихідної мови гіпероніми.

Гіперо—гіпонімія — родо—видові відношення в лексико—семантичній системі. Родові поняття називають гіперонімами, а видові — гіпонімами. (М.П. Кочерган). Наприклад, в українській мові немає прямого еквіваленту слова 시설, яке позначає будь—яке обладнання, будівля, послуги тощо, які надаються для певної діяльності або мети. Наприклад:

교육시설 (gyoyugsiseol) — навчальний заклад, 통신시설 (tongsinsiseol) — засоби зв'язку, 숙박시설 (sugbagsiseol) – готель. (NAVER Dictionary)

5) Специфічні для вихідної мови гіпоніми.

Гіпонімів загалом існує значно більше. Оскільки кожна мова розрізняє лише ті значення, які мають відношення до її індивідуального соціокультурного середовища, існують деякі гіпоніми ВМ, які не мають еквівалентів у ПМ. Наприклад, гіперонім «집» має багато гіпонімів ('연립주택' (yeonlibjutaeg) — багатоквартирний будинок, '전셋집' (jeonsesjib) — будинок в оренду “чонсе”, '하숙집' (hasugjib) — пансіон, '사랑집' (salangjib) — гістьовий будинок тощо), які не мають українських відповідників. (NAVER Dictionary)

6) Відмінності міжособистісної перспективи

Міжособистісна перспектива відображає стосунки між учасниками дискурсу. Для корейської мови важливим є поняття мовного етикету, яке відображається як в лексиці, так і в граматиці. Особливість корейської полягає в тому, що в мові прийнято говорити про інших з великою повагою, а себе «принижувати». Тож якщо

співрозмовник вище за вас по соціальному статусу або старше за віком, до нього необхідно звертатися з відповідною повагою, що виражається не тільки граматично, а й лексично. Тож, природньо, для корейської мови характерні ввічливі синоніми деяких слів, як—наприклад: 있다 – 계시다 (issda gyesida), 아프다 – 편찮으시다 (apeuda – pyeonchanheusida), 자다 – 주무시다 (jada jumusida), 밥 – 진지 (bab jinji), 집 – 댁 (jib – daeg) , 술 – 약주 (sul – yagju) (NAVER Dictionary).

Окрім того, для української мови не характерна така розвинена система ввічливих звертань; ступінь ввічливості зазвичай розділяється звертанням на «ти» та «Ви», в той час як в корейській мові існує декілька ступенів ввічливості: про молодшого брата ми не скажемо з таким високим рівнем ввічливості, як про бабусю:

동생이 집에 있다(dongsaengi jibe issda). — Брат є вдома.

할머니께서는 댁에 계십니다(halmeonikkeseoneun daege gyesibnida). — Бабуся є вдома.

Тож ці відмінності викликають певні труднощі при корейсько—українському перекладі. Як і в наведених вище прикладах, при перекладі важко передати різницю 집에 있다(jibe issda) та 댁에 계십니다 (daege gyesibnida).

7) Відмінності у фізичній перспективі

Фізична перспектива пов'язана із взаємозв'язком речей, людей чи місця — йти/прийти, увійти/зайти і т.д. (가다/오다 (gada/oda), 가져가다/가져오다 (gajyeogada/gajyeooda), 나가다/나오다 (nagada/naoda), 들어가다/들어오다 (deuleogada/deuleooda) (NAVER Dictionary)):

내일 3 시에 너희 집에 놀러 갈게(naeil sesie neohui jibe nolleo galge)..

«Завтра о 3 годині я прийду до тебе (в гості).»

В українській мові, на відміну від корейської, дієслово вживається з точки зору слухача, а не з точки зору мовця. Як у наведеному вище прикладі, українське «я прийду до тебе — «네 집에 놀러 올게» (ne jib—e nolleo olge) було б більш природнім.

8) Запозичення, що змінили значення при входженні в мову

Як зазначає Бейкер (2011), коли слово чи вираз запозичується в мову, неможливо передбачити чи проконтролювати, які додаткові значення воно набуде, або як воно зміниться. Тому часто перекладачам доводиться мати справи з таким поняттям як «конгліш» — англійські слова, що були запозичені в корейську мову, а також зі словами, що змінили своє початкове значення. Наприклад:

비닐하우스 (binilhauseu) /vinyl house — теплиця, 코팅 (koting)/coating — ламінування, 서비스 (seobiseu)/service — безкоштовна послуга, 파이팅 (paiking)/fighting — вираз, що використовується для підбадьорювання та побажання успіху (Т.Мозоль, 2012).

Вище наведено приклади кількох категорій безеквівалентної лексики в корейській мові, що можуть створювати проблеми при перекладі, зокрема, на українську мову. До кожної з цих категорій перекладач має застосовувати конкретні прийоми перекладу, що залежать від контексту та важливості слова для змісту.

1.3. Способи перекладу безеквівалентної лексики

Проблема передачі національного колориту в перекладі, його національного духу, давно привертає увагу як теоретиків, так і практиків перекладу, і є об'єктом активних досліджень. Існує загальна думка про неперекладність безеквівалентної лексики, такої як власні імена та слова—реалії, оскільки саме у процесі перекладу, як у специфічній формі міжмовної комунікації, перетинаються лінгвістичні, етнічні та соціокультурні аспекти мовної реальності.

У.Ми вже розглянули основні варіанти класифікації безеквівалентної лексики. М.Бейкер зазначає: «Маючи справу з будь-яким видом нееквівалентності, важливо, перш за все, оцінити її значення та наслідки в конкретному контексті». Вона вважає, що перекладач повинен розуміти, що не кожен випадок БЛ є значущим, тож неможливо та не бажано відтворювати кожен аспект значення для кожного слова у перекладеному тексті:

«Ми повинні намагатися, наскільки це можливо, передати значення головних слів, які є ключовими для розуміння і розвитку тексту, але ми не можемо і не повинні відволікати читача, розглядаючи кожне слово ізольовано і намагаючись представити повне лінгвістичне пояснення його значення». (М.Бейкер, 2011)

Звичайно, що вибір методів перекладу безеквівалентної лексики залежить від багатьох критеріїв, таких як важливість для контексту, визначення аудиторії перекладеного тексту, жанр та тип тексту, а також мовні та культурні особливості. Серед інших важливих пунктів можна також відзначити ступінь безеквівалентності лексики.

На сьогоднішній день проблеми перекладу художньої літератури залишаються одним з найактуальніших. Художнім текстам властива різножанровість, та іноді поєднання різних стилів мовлення. Савчук Г.В. та Дашкова К.В. (2018) наводять приклади трьох цілей, які зазвичай стоять перед перекладачем при роботі з художніми текстами: 1) знайомство читачів із творчістю письменника (сюди входить ознайомлення з творчою манерою та авторським стилем, який перекладач має вміло відтворити у тексті перекладу); 2) знайомство аудиторії з особливостями культури та передача цих особливостей (саме тут завчай виникає необхідність перекладу БЛ); 3) знайомство читача зі змістом твору.

Р. П. Зорівчак (1989), говорчи про реалії, що входять до складу БЛ, відмічає:

«Розглядаючи проблему відтворення семантико-стилістичних функцій реалій засобами цільової мови, зауважуємо, що твердження, нібито реалії перекладаються, — неточне... у випадку реалій доречно говорити не про переклад у буквальному розумінні, а лише про віднайдення семантико-стилістичного відповідника або про трансляційне перейменування реалій».

Мірам Г.Е. (2005) визначає п'ять найпоширеніших методів перекладу безеквівалентної лексики: транскодування, описовий переклад, калькування, аналогія.

За В.І. Карабаном визначається чотири види транскодування: транслітерація, транскрибування, змішане транскодування та адаптивне транскодування.

1) Транскрибування — передача звукової форми елемента вихідної мови літерами перекладу

2) Транслітерація — передача графічної форми елемента вихідної мови літерами мови перекладу

3) Змішане транскодування — застосування транскрибування (переважно) із елементами транслітерування

4) Адаптивне транскодування — адаптація елемента вихідної мови до фонетичної або граматичної структури мови перекладу (Гузь А.М., 2012, с. 143—146)

Описовий переклад – прийом перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли слово, словосполучення, термін чи фразеологізм замінюються в мові перекладу словосполученням (або більшим за кількістю компонентів словосполученням), яке адекватно передає зміст цього слова або словосполучення (терміна). Переклад за допомогою описів використовується, зазвичай, при перекладі неологізмів або реалій, що «сприяє кращому розумінню перекладу» (Богайчук О.С., Гасюк О.С, 2023, с. 138—139)

Також Богайчук О.С., Сахневич І.А. та Гасюк О.С.(2023) у своїй статті зазначають, що до описового перекладу висуваються певні вимоги: 1) переклад повинний точно відбивати основний зміст позначеного поняття; 2) опис не повинен бути надто докладним; 3) синтаксична структура словосполучення не повинна бути складною.

Калькування (або дослівний переклад) — прийом перекладу слів, коли імітується структура одиниці мови оригіналу (морфеми чи слова) із використанням, як правило, першого за порядком відповідника у словнику.

Чернікова Л.Ф. (2011) також виділяє два типи калькування — повне і часткове:

«При повному калькуванні слова або словосполучення буквально перекладаються. Точна калька в лексичному і семантичному відношеннях повністю збігається з відповідником у мові-джерелі. При частковому калькуванні вислови частково перекладають, а частково будують з іншомовного матеріалу...»

Окрім вище наведених методів перекладу, Зорівчак Р.П.(1989) пише про ще декілька стратегій перекладу, які застосовують професіонали:

— Гіперонімічне перейменування. Це вид перекладу реалій, пов'язаний із засадними поняттями лексичних трансформацій, категоризацією денотата, визнанням ізоморфізму частини й цілого, генералізацією.

— Комібінована реномінація — «найчастіше транскрипція з описовою перифразою (значно рідше — з гіперонімом) — досить ефективний, хоча й багатослівний, спосіб максимальної передачі семантики реалій, зв'язаний з лінійним розширенням тексту». Зазвичай застосовується у наукових та науково—популярних статтях. Зорівчак наголошує, що цей метод перекладу зазвичай є більш адекватним, аніж описовий спосіб, адже не втрачається національний колорит та локальність.

— Транспозиція на конотативному рівні — передбачає заміну іншомовної реалії у тексті ВМ на «реалію з іншим денотативним, але рівновартним конотативним значенням».

— Метод уподібнення (метод аналогії за Мірамом Г.Е.) — полягає у семантико-стилістичному відтворенні функцій реалій ВМ аналогом — реалією ПМ.

— Контекстуальне розтлумачення реалій — полягає «у роз'ясненні суті реалій у найближчому контексті».

Всі наведені стратегії перекладу безеквівалентної лексики не є частиною доведеного списку, адже переклад є творчою роботою, і перекладач, перш за все, сам обирає, який метод або їх поєднання є найбільш доцільним у конкретних випадках.

Висновки до Розділу 1

У теоретичному розділі наведено визначення поняття «безеквівалентна лексика» у межах категорії еквівалентності перекладу. Визначено, що безеквівалентна лексика включає в себе слова та поняття вихідної мови, які повністю або частково відсутні у мові перекладу. Також наведені різні варіанти класифікації БЛ, запропоновані такими дослідниками, як В.М. Манакінім, Черніковою Л.Ф, Зубковою Л.В, Бурбак О.Ф, М.П. Кочерганом. Також визначено, що більшість мовознавців погоджуються у поділенні БЛ на дві категорії — власне безеквівалентну лексику та слова-реалії.

На основі матеріалу М. Бейкер та дослідження Т. Мозоль на тему класифікації корейської безеквівалентної лексики, розглянуто вісім категорій культурно—специфічної та іншої неперекладної лексики, для яких не існує повних еквівалентів в українській мові, що дає розуміння проблеми неперекладності реалій в корейсько-українському перекладі.

Крім того, описано проблеми перекладу художньої літератури, які пов'язані з питанням неперекладності. Наведено стратегії перекладу БЛ, що пропонуються лінгвістами та перекладачами. Серед цих стратегій виділено п'ять головних (за Мірамом Г.Е.): транскодування (сюди включають транскрипцію, транслітерування, змішане транскодування та адаптивне транскодування), описовий переклад, калькування, аналогія. Також запропоновано додаткову класифікацію за Зорівчак Р.П., куди включено поняття гіперонімічного перейменування, контекстуального розтлумачування реалій, транспозиції на конотативному рівні, комбінованої реномінації.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ В ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ «КІМ ДЖІЙОН, 1982 РОКУ НАРОДЖЕННЯ» ЧО НАМДЖУ

Переклад художнього твору потребує не тільки бездоганного знання мови оригіналу, але й чудового розуміння культури носіїв цієї мови. В кожному літературному тексті неодмінно зустрічається культурна лексика: топоніми, антропоніми та інші слова—реалії. При цьому переклад вважається хорошим не тоді, коли кожна одиниця безеквівалентної лексики має пояснення, а коли читач не задумується, що слово є неперекладним. Цей розділ присвячено аналізу корейської безеквівалентної лексики та особливостей її передачі в україномовному перекладі роману “Кім Джійон, 1982 року народження”.

2.1. Аналіз передачі безеквівалентної лексики в українському перекладі в порівнянні з оригіналом

Ми вже розглянули, які категорії корейської культурної лексики вважаються безеквівалентними для української мови. Більшість неперекладних слів в романі «Кім Джійон, 1982 року» належать до категорії власне безеквівалентної лексики — сюди здебільшого відносяться власні назви (за В.М. Манакіним). Проте в тексті присутня і достатня кількість слів—реалій, які за класифікацією, наведеною в пункті 1.2, можна розподілити до різних підкатегорій.

Отож, левову частку безеквівалентної лексики в романі займають саме антропоніми:

«정대현 씨 와 김지영 씨가 처음 마주친 것도 바로 차승연 씨의 결혼식 피로연장이었다» (jeongdaehyeon ssi wa gimjiyeong ssiiga cheoeum majuchin geosdo balo chaseung—yeon ssiui gyeolhonsig piloyeonjangieosda). — «Джон Дехьон та Кім Джійон вперше познайомились якраз на весіллі Чха Синьон».

«김은영 씨의 말로는 남녀공학이 되면서 더 심해졌다고 한다» (gimeunyeong ssiui malloneun namnyeogonghagi doemyeonseo deo simhaejyeosdago handa) — Старша

сестра Джійон — «**Кім Инйон** — стверджувала, що правила дуже посуворішали, коли школа стала змішаною».

«금요일 학급 회의 시간 이 되자 유나는 정말 손을 번쩍 들고 건의했다» (geumyoil haggeub hoeui sigan i doeja yunaneun jeongmal soneul beonjjeog deulgo geonuihaessda). — «Тому в п'ятницю, під час класної години, **Юна** підняла руку і сказала на весь клас...»

«함께 살던 할머니 고순분 여사는 김지영 씨가 남동생 분유를 먹는 것을 끔찍하게 싫어했다»(hamkke saldeon halmeoni gosunbun yeosaneun gimjiyeong ssiga namdongsaeng bunyuleul meogneun geoseul kkeumjjighage silheohaessda). — «**Ко Сунбун**, бабуся Джійон, яка жила разом з ними, дуже не любила, коли Джійон їла молочну суміш свого брата».

«윤혜진 씨는 좀 비관적이었다»(yunhyejin ssineun jom bigwanjeogieosda). — «Голову **Юн Хеджін** тривожили песимістичні думки».

Як бачимо з наведених вище прикладів, імена традиційно перекладені методом транскрибування.

В тексті присутні багато соціокультурних понять, які є частиною повсякденного життя корейців, що переносять читача в атмосферу цієї культури. Як і антропоніми, наступні терміни були перекладені за допомогою методу транскрибування:

«정대현 씨가 정확하게 날짜를 기억하는 이유는 그날이 백로였기 때문이다»(jeongdaehyeon ssiga jeonghwaghage naljjaleul gieogha neun iyuneun geunali baegloyeossgi ttaemunida).— «Джон Дехьон точно запам'ятав цей день, бо він припав на початок **пенно**».

«추석이 되어 시댁에 갔을 때 일이 터졌다»(chuseogi doeeo sidaege gasseul ttae ili teojyeosda). — «Справжні неприємності почалися на **Чхусок**».

Деякі традиційні ритуали передані за допомгою методу контекстуального розтлумачення. Тому, хоча термін і здається схожим на ті, що можуть бути присутні

в українській народній традиції, перекладачі все ж відтворюють атмосферу іншої культури, розглядаючи поняття у «найближчому контексті»:

«서울에 사는 정대현 씨의 사촌 형이 차례를 지내기 때문에 정대현 씨 집은 명절 당일에도 별로 번잡하지 않다»(Seoule saneun jeongdaehyeon ssiui sachon hyeongi chalyeleul jinaegi ttaemune jeongdaehyeon ssi jib eun myeongjeol dangiledo byeollo beonjabhaji anhda). — «Оскільки **церемонія поминання предків роду** щороку проходила у будинку двоюрідного брата Дехьона, у будинку батьків Дехьона гостей завжди збиралося небагато».

Зустрічається також і слово, що позначає статус людини у взаємовідносинах. І хоча в тексті оригіналу такі слова, в якості мовної і культурної особливості зустрічаються постійно, у перекладеному варіанті збереглося лише одне. Проте варто зазначити, що в даному контексті воно не несе прямого значення статусу людини у взаємовідносинах, а скоріше підкреслює статус у соціумі загалом, з акцентом на вік:

«당시 보험 아줌마, 야구르트 아줌마, 화장품 아줌마처럼 ‘아줌마’라는 이름이 따라붙는 주부 특화 직종들이 붐이었는데, 대부분 회사에 직접 고용되지 않는 형태라 일터에서 분쟁이 생기거나 다쳐도 혼자 끌어안고 해결한다고들 했다»(dangsi boheom ajumma, yaguleuteu ajumma, hwajangpum ajummacheoleom ‘ajumma’laneun ileumi ttalabutneun jubu teughwa jigjongdeuli bumieossneunde, daebubun hoesae jigjeob goyongdoeji anhneun hyeongtaela iltoeseo bunjaengi saenggigeona dachyeodo honja kkeul—eoango haegyeolhandagodeul haessda). — «У той час з’явилося безліч способів підробітку для домогосподарок, їх навіть стали називати по—особливому — додаючи до назви слово «**аджумма**», що означало «жіночка», «жінка середнього віку». Страхування—**аджумма**, йогурт—**аджумма**, косметика—**аджумма** — на такі вакансії жінок зазвичай наймали неофіційно, тому компанії не несли відповідальності за будь—які проблеми чи травми, що виникали під час роботи».

Природньо, в тексті роману присутні географічні назви та адміністративні одиниці, для перекладу яких також застосовано метод транскрибування:

«어머니는 국민학교를 마치고 집안일과 농사일을 돕다가 열 다섯 살이 되던 해에 서울로 올라왔다. 두 살 많은 이모는 이미 상경해 청계천 방직 공장에 다니고 있었는데, 어머니도 같은 공장에 취 직해 언니와 공장 언니 둘과 함께 두 평 남짓 벌집방에서 살게 됐다»(eomeonineun gugminhaggyoleul machigo jibanilgwa nongsaileul dobdaga yeol daseos sali doedeon hae seoullo ollawass da. du sal manheun imoneun imi sanggyeonghae cheonggyecheon bangjig gongjange danigo isseossneunde, eomeonido gateun gongjange chwi jighae eonniwa gongjang eonni dulgwa hamkke du pyeong namjis beoljibbangeseo salge dwaessda). — «О Місук закінчила початкову школу, після чого вона почала допомагати у домашньому господарстві та на полі. У п'ятнадцять років вона переїхала в Сеул. Її сестра, старша за неї на два роки, уже жила і працювала там на текстильній фабриці в Чхонгечхоні».

«정대현 씨보다 두 살 어리고 김지영 씨보다 한 살 많은 정수현 씨는 남편, 두 아들과 부산에 살고 있고 시댁도 부산이다»(jeongdaehyeon ssiboda du sal eoligo gimjiyeong ssiboda han sal manheun jeongsuhyeon ssineun nampyeon, du adeulgwa busane salgo issgo sidaegdo busanida). — «Джон Сухьон була на два роки молодша за свого брата і на рік старша за Кім Джійон, та мешкала разом зі своїм чоловіком та двома синами у Пусані».

У корейській культурі їжа відіграє дуже важливу роль і має глибокі культурні та соціальні значення. Отже, не дивно, що назви страв часто зустрічаються в тексті роману: це створює живий світ та передає культурні та емоційні аспекти, відображаючи автентичність корейського суспільства. Більшість назв страв, які не можна пояснити декількома словами, перекладені за допомогою транскрибування, як наприклад:

«평소에는 쓰지도 않는 귀여운 이모티콘을 잔뜩 섞 어 메시지를 보내기도 했고, 분명 김지영 씨의 솜씨도 취향도 아닌 사골국이나 잡채 같은 음식을 만 들기도 했다»(pyeongsoeneun sseujido anhneun gwiyeoun imotikoneul jantteug seokk eo mesijileul bonaegido haessgo, bunmyeong gimjiyeong ssiui somssido chwihyangdo anin sagolgugina jabchae gateun eumsigeul man deulgido haessda). — «Кім Джійон почала писати повідомлення, надсилаючи у них безліч смайликів, чого ніколи не робила; також вона почала

готувати для сім'ї **бульйон на кістках** та **чапчхе** — страви, які вона ніколи не любила й не вміла готувати».

«다음 날, 김지영 씨와 정대현 씨의 어머니는 아침부터 저녁까지 전을 부치고, 튀김을 튀기고, 갈비를 찌고, 송편을 빚고, 중간중간 밥을 차렸다»(daeum nal, gimjiyeong ssiwa jeongdaehyeon ssiui eomeonineun achimbuteo jeonyeogkkaji jeoneul buchigo, twigimeul twigigo, galbileul jjigo, songpyeoneul bijgo, jungganjunggan babeul chalyeossda). — «Увесь наступний день Кім Джійон зі свекрухою смажили млинці, морепродукти й овочі у клярі, тушкували **реберця**, готували рисові галушки **сонпхьон** і час від часу накривали стіл».

«정수현 씨는 친정에 오자마자 뺨어 버렸고, 김지영 씨와 정대현 씨의 어머니는 폭 고아 놓은 사골국물로 토란국을 끓이고, 새 밥을 짓고, 생선을 굽고, 나물을 무쳐 점심상을 차렸다»(jeongsuhyeon ssineun chinjeonge ojamaja ppeodeo beolyeossgo, gimjiyeong ssiwa jeongdaehyeon ssiui eomeonineun pug goa noheun sagolgugmullo to langugeul kkeulhigo, sae babeul jisgo, saengseoneul gubgo, namuleul muchyeo jeomsimsangeul chalyeossda). — «Як тільки Сухьон переступила поріг батьківського дому, вона одразу ж лягла відпочивати, а Кім Джійон зі свекрухою приготували **суп із таро**, на м'ясному бульйоні, зварили рис, посмажили рибу, заправили овочі для салату і накрили обідній стіл».

«무섭기도 하고 궁금하기 도 하고 지나간 사소한 기억들, 그러니까 어렸을 때 언니가 만들기 숙제를 대신 해 주었던 일, 언젠 가 소풍날 엄마가 단무지를 깜빡 빼먹고 김밥을 싸 주었던 일, 입덧이 심할 때 동기 언니가 뽕튀기 를 사다 주었던 일들이 불쑥불쑥 떠올랐다»(museobgido hago gunggeumhagi do hago jinagan sasohan gieogdeul, geuleonikka eolyeosseul ttae eonniga mandeulgi sugjeleul daesin hae jueossdeon il, eonjen ga sopungnal eommaga danmujileul kkamppag ppaemeoggo gimbabeul ssa jueossdeon il, ibdeosi simhal ttae donggi eonniga ppeongtwigi leul sada jueossdeon ildeuli bulssugbulssug tteoollasda). — «Йй було страшно і водночас цікаво — як все пройде? У голову чомусь лізли всілякі спогади: як старша сестра виконувала замість Джійон її домашні завдання; як одного разу, коли Джійон йшла на шкільний пікнік, її мама забула покласти

마리노वानу редьку у **кімбаб** який приготувала для доньки; як колега по роботі вгостила її рисовим хлібцем якраз тоді, коли Джійон сильно нудило».

«아버지는 늦으신다고 했고, 밥이 어중간하게 남았고, 어머니와 삼 남매는 저녁으로 라면을 세 개 끓여 밥을 말아 먹기로 했다» (abeojineun neujeusindago haessgo, babi eojungganhage namassgo, eomeoniwa sam nammaeneun jeonyeogeulo lamyeoneul se gae kkeulhyeo babeul mala meoggilo haessda). — «Батько в той день затримався на роботі, тому вечеряли вчотирьох. Рису у рисоварці залишалося небагато, тому мама вирішила зварити три пакети **рамьону**, щоб з'їсти їх разом із залишками рису».

«첫 번째 장사는 찜닭이었다. 프랜차이즈 찜닭집이 대유행을 했고, 아버지의 가게도 처음에는 줄 서서 먹을 정도로 장사가 잘됐다» (cheos beonjjae jangsaneun jjimdalgieosssa. peulaenchajjeu jjimdalgjibi daeyuhaengeul haessgo, abeojiui gagedo cheoeumeneun jul seoseo meogeul jeongdolo jangsaga jaldwaessda). — «Першим їхнім бізнесом став ресторанчик, який спеціалізувався на приготуванні **ччімтак** — гострої тушкованої курки з овочами».

«언니가 김지영 씨와 친구들 두 명을 데리고 나가서 소주를 사 주었는데, 처음 마시는 소주가 의외로 달고 맛있어 훌쩍훌쩍 계속 마셨다». — «Кім Інйон покликала молодшу сестру і двох її подруг пити **соджу**».

«다시는 프랜차이즈에 돈 퍼다 주는 짓은 안 한다던 아버지를 설득해 프랜차이즈 죽집을 열었고» (eonniga gimjiyeong ssiwa chingudeul du myeong—eul deligo nagaseo sojuleul sa jueossneunde, cheoeum masineun sojuga uioelo dalgo mas—iss—eo holjjagholjjag gyesog masyeosssa). — «Вона вмовила чоловіка, який клявся, що більше ніколи не влізе у жодні франшизи, таки відкрити чергову франшизу — ресторанчик, у якому готують **чук** — каші».

«클라인트와 같이 점심 식사를 할 일이 있어서 한식당에 갔는데, 고객 회사의 대표가 강된장을 주문하는 김지영 씨를 보고 말했다» (keullainteuwa gati jeomsim sigsaleul hal ili isseoseo hansigdange gassneunde, gogaeg hoesaui daepyoga gangdoenjangeul jumunhaneun gimjiyeong ssileul bogo malhaessda). — «Якось Кім Джійон обідала з

одним із клієнтів у дорогому корейському ресторані. Вона замовила собі **кантвенджан**, на що директор компанії-клієнта зауважила...»

«두 사람은 중국집에서 짜장면과 탕수육을 시켜 먹으며 밀린 얘기들을 실컷 했다» (du salameun junggugjibeseo jjajangmyeongwa tangsuyugeul sikyeo meogeumyeo millin yaegideuleul silkeos haessda) . — «Подруги говорили про все на світі, ласуючи замовленими з китайського ресторанчику **чачджанмйоном** та **тансуюком**».

Зустрічаються в романі і різного роду вигуки, характерні корейському культурному колориту, які перекладачки майстерно передали в українському тексті за допомогою способу адаптації:

«애, 너 힘들었니?» (yae, neo himdeuleossni) — Джійон, тобі ж було не важко?

«아이고 사부인, 사실 우리 지영이 명절마다 몸살이에요» (aigo sabu—in, sasil uli jiyeongi myeongjeolmada momsalieyo). — Так, свахо. Чесно кажучи, кожного разу після таких свят у моєї Джійон все тіло ломить від втоми.

이건 또 무슨 유체 이탈 화법이야? 아이고 그래, 잘하고 있다, 김지영. 고생 한다, 고맙다, 사랑한다.«(igeon tto museun yuche ital hwabeobiya? aigo geulae, jalhago issda, gimjiyeong. gosaeng handa, gomamda, salanghanda) — Люба, ти що, на компліменти напошуєшся? **Ну добре—добре**, ти ж моя хороша, ти чудово справляєшся з усім, дякую тобі, Кім Джійон, люблю тебе.

야, 30 분 늦게 오는 대신 30 분 늦게 퇴근 하잖아.(ya, 30 bun neujge oneun daesin 30 bun neujge toegeun hajanha) — «**Ти що**, та ж вона не просто приходитиме на пів години пізніше — Джійон мусить відпрацювати ці 30 хвилин».

В романі зустрічається один неологізм — 된장녀 (doenjangnyeο) (досл. «жінка—бобовий соус»), який використовують на позначення жінок що купують дорогі речі, ціна яких перевищує рівень їхнього заробітку:

«젊은 사람이 강된장을 먹을 줄 아네? 미스 김도 된장녀였어? 허허허허허. (jeolmeun salami gangdoenjangyeul meogeul jul ane? miseu gimdo doenjangnyeoyeosseo?)

Neoheoheoheoheo) — Нічого собі, така молода, а любить бобову пасту. Я й не підозрював, дорога пані Кім, що ви теж, «мисливиця за бобами». Ха—ха—ха!»

З наведених вище прикладів можна зробити висновки, що більшу частину безеквівалентної лексики становлять власні та географічні назви, культурно—етнічні терміни тощо. Для перекладу переважної кількості термінів застосовано метод транскрибування.

2.2 Особливості перекладу безеквівалентної лексики у тексті роману «Кім Джійон, 1982 року народження» Чо Намджу

Оскільки переклад реалій та неперекладних слів вимагає особливих вмінь від перекладача, в процесі перекладу неможливо притримуватися конкретних правил. Перекладач сам обирає, які методи передачі БЛ будуть доречними в тому чи іншому випадку.

Тому, у наведених в минулому пункті прикладах часто трапляються схожі за контекстом неперекладні слова, які передані за допомогою різних способів. В даному випадку ми можемо говорити про «особливості перекладу» як про індивідуальний творчий процес, в якому враховуються не лише лінгвістичні аспекти, а й контекстуальні особливості твору.

Більше різноманіття в оригінальному тексті становлять гіпоніми, які в українському варіанті є прикладом майстерної роботи перекладачів з культурним контекстом. На відміну від української, корейська мова має багато запозичених слів ієрогліфічного походження, що дає можливість від одного гіпероніма утворити термін, що складатиметься з одного слова, тоді як в українській мові таке зустрічається рідше. Наприклад, зустрічається кілька термінів, що мають гіперо—гіпонімічні відношення зі словом «집»:

시택 (sidaeg) — будинок батьків чоловіка; родина чоловіка (NAVER Dictionary).

«시댁은 부산이고, 친정 부모님은 식당을 운영하시기 때문에 김지영 씨가 딸의 육아를 전담한다» (sidaegeun busanigo, chinjeong bumonimeun sigdangeul unyeonghasigi ttaemun—e gimjiyeong ssiga ttalui yugaleul jeondamhanda). — «Сім'я чоловіка живе в Пусані, а батьки Джійон володіють невеликим ресторанчиком, тому виховання доньки повністю лежить на плечах Кім Джійон».

«추석이 되어 시댁에 갔을 때 일이 터졌다» (chuseogi doeeo sidaege gasseul ttae ili teojyeosda). — «Справжні неприємності почалися на Чхусок у **будинку батьків Дехьона**».

Слово «집» також вживається у тексті в якості позначення різних закладів (харчування, гуртожитків тощо):

«종례 다 끝나고, 영진시장, 할머니 떡볶이집» (jonglye da kkeutnago, yeongjinsijang, halmeoni tteogbokkijib). — Обмінявшись поглядами, жестами та короткими фразами, вони домовилися зустрітися біля школи на ринку Йонгджін, у **ресторанчику «Бабусині токпоккі»**.

«두 사람은 중국집에서 짜장면과 탕수육을 시켜 먹으며 밀린 얘기들을 실컷 했다» (du salameun junggugjibeseo jjajangmyeongwa tangsuyugeul sikyeo meogeumyeo millin yaegideuleul silkeos haessda). — «Подруги говорили про все на світі, ласуючи замовленими з **китайського ресторанчику** чачджанмйоном та тансуюком».

«다시는 프랜차이즈에 돈 퍼다 주는 짓은 안 한다던 아버지를 설득해 프랜차이즈 죽집을 열었고» (dasineun peulaenchaijeue don peoda juneun jiseun an handadeon abeojileul seoldeughae peulaenchaijeu jugjibeul yeoleossgo). — «Вона вмовила чоловіка, який клявся, що більше ніколи не влізе у жодні франшизи, таки відкрити чергову франшизу-ресторанчик, у якому готують чук — каші».

В наступному контексті, слово 하숙집 (hasugjib), яке в онлайн-словнику NAVER Dictionary подається в значенні «пансіон» (насправді, ближче до варіанту «гуртожиток»), в перекладі передано наступним чином:

오후에 논술 학원 갔다가, 밤에 카페 알바하고, **하숙집**에 와서 좀고 하면 벌써 2시야 (ohue nonsul hagwon gassdaga, bame kape albahago, **hasugjibe** waseo jomgo hamyeon beolsseo du siya) . — «Вдень я викладаю на курсах — навчаю учнів писати екзаменаційні твори, ввечорі підпрацьовую офіціанткою. Поки прийду **додому**, поки вмиюсь — бац, і на годиннику вже друга година ночі...»

Для передачі культурно-специфічних концептів, перекладачі використали не лише спосіб транскодування, а й описовий. Культурні терміни, з якими навряд чи знайома загальна українська аудиторія, як правило, виносяться окремо з коротким поясненням у кінці сторінки. Наприклад:

«Батько в той день затримався на роботі, тому вечеряли вчотирьох. Рису у рисоварці залишалося небагато, тому мама вирішила зварити три пакети **рамьону**¹, щоб з’їсти їх разом із залишками рису».

«¹Рамьон — корейська локшина швидкого приготування» (прим. перекладача)

Звичайно, що в деяких випадках опис культурного поняття можливо вписати в контекст, як-от:

«첫 번째 장사는 찜닭이었다. 프랜차이즈 찜닭집이 대유행을 했고, 아버지의 가게도 처음에는 줄 서서 먹을 정도로 장사가 잘됐다» (cheos beonjjae jangsaneun jjimdalgieosda. peulaenchaijeu jjimdalgjibi daeyuhaengeul haessgo, abeojiui gagedo cheoeumeneun jul seoseo meogeul jeongdolo jangsaga jaldwaessda). — «Першим їхнім бізнесом став ресторанчик, який спеціалізувався на приготуванні **ччімтак** — **гострої тушкованої курки з овочами**».

Такий метод найкраще підходить для роз’яснення терміну, адже не відволікає читача від основного тексту, заглиблюючи його в атмосферу іншої культури. Однак, при перекладі деяких термінів поєднуються два таких способи, адже коротко передати всю суть поняття одним—двома словами неможливо. Наприклад, таке поєднання зустрічається в тексті при поясненні терміну «전세».

«정대현 씨가 살던 오피스텔 전세 보증금에 그동안 두 사람이 모아 둔 돈을 보태고 약간의 대출을 받아 24 평형 아파트 **전세**를 구하고, 살림살이를 장만하고, 결혼식장과 신혼여행 등 예식

비용을 총 당했다» (jeongdaehyeon ssiga saldeon opiseutel jeonse bojeunggeume geudongan du salami moa dun doneul botaego yagganui daechuleul bada 24pyeonghyeong apateu jeonseleul guhago, sallimsalileul jangmanhago, gyeolhonsigjanggwa sinhonyeohaeng deung yesig biyongeul chung danghaessda). — «Додавши до гарантійного депозиту, на який Джон Дехьон знімав свою холостяцьку студію, гроші, які молодятам вдалося зібрати за цей час, і доклавши ще невелику суму, яку довелося взяти в позику в банку, парі вдалося взяти в **чонсе** — **безоплатну оренду** — квартиру площею 80 м², облаштувати її і навіть оплатити весільну церемонію».

До цього короткого пояснення додатково винесено більш детальний опис цієї системи оренди, як культурної особливості, адже розуміння цього терміну впливає на сприйняття контексту загалом, в даному випадку.

Окремою особливістю перекладу безеквівалентних слів у романі є недотримання одного методу перекладу таких термінів, які цього не потребують. Тож, скоріше за все, це не свідомий вибір перекладачів, а помилка траснкодування. Наприклад, у тексті оригіналу зустрічаються назви страв «짜장면» та «라면», які були перекладені як «чаджанмйон» та «рамьон» відповідно:

«두 사람은 중국집에서 짜장면과 탕수육을 시켜 먹으며 밀린 얘기들을 실컷 했다» (du salameun junggugjibeseo jjajangmyeongwa tangsuyugeul sikyeo meogeumyeo millin yaegideuleul silkeos haessda). — «Подруги говорили про все на світі, ласуючи замовленими з китайського ресторанчику **чачджанмйоном** та тансуюком».

«아버지는 늦으신다고 했고, 밥이 어중간하게 남았고, 어머니와 삼 남매는 저녁으로 라면을 세 개 끓여 밥을 말아 먹기로 했다» (abeojineun neujeusindago haessgo, babei eojungganhage namassgo, eomeoniwa sam nammaeneun jeonyeog—eulo lamyeoneul segae kkeulhyeo babeul mala meoggilo haessda). — «Батько в той день затримався на роботі, тому вечеряли вчотирьох. Рису у рисоварці залишалося небагато, тому мама вирішила зварити три пакети **рамьону**, щоб з'їсти їх разом із залишками рису».

Як бачимо, останній склад «면», який присутній в обох корейських словах, передано по—різному. В даному випадку ми можемо говорити про застосування не

прямої транскрипції з корейської на українську, а про корейсько—англійська—українська. Адже англійською слово «짜장면» записується як «jajangmyeon», що і призвело до появи звуку «мйон» у графічному відтворенні, хоча українською «면» передається як «мьон».

Також помилка транскодування зустрічається у деяких іменах:

«차승연 씨가 원래 여자 후배들을 잘 챙긴 데다 김지영 씨와 차승연 씨 모두 등산을 좋아하지 않는다는 공통점 때문에 친해져 차승연 씨가 졸업한 뒤에도 두 사람은 자주 연락하고 만났다» (chaseungyeon ssiga wonlae yeoja hubaedeuleul jal chaenggin deda gimjiyeong ssiwa chaseungyeon ssi modu deungsaneul johahaji anhneun daneun gongtongjeom ttaemun—e chinhaejeo chaseungyeon ssiga joleobhan dwiedo du salameun jaju yeonlaghago mannassda). — «Через декілька днів Кім Джійон назвався **Чха Синйон** — своєю подругою з університетського гуртка, яка померла минулого року».

«김지영 씨보다 두 살 많은 언니 김은영 씨는 한 번 할머니에게 혼난 이후로 절대 분유를 먹지 않았다» (gimjiyeong ssiboda du sal manheun eonni gimeunyeong ssineun han beon halmeoniege honnan ihulo jeoldae bunyuleul meogji anhasssda). — «**Кім Инйон** — сестра Джійон, старша за неї на два роки — взагалі не дозволяла собі їсти суміш після того, як одного разу бабуся добряче нагримала на неї за це».

Хоча за правилом складоподілу наступні імена діляться як 은-영 [Ин-йон] (англ. Eun—yeong) та 승-연 [Син-йон] (англ. Seung-yeon), для розмовної корейської ім'я 은영 більш природним буде звучання «Иньон» [으녕]. А ім'я 승연, зважаючи на особливості вимови носового звуку [ㅇ], краще вимовляти саме [Син—йон].

Ще одним прикладом неточного транскрибування імені є наступний:

«윤혜진 씨는 좀 비관적이었다» (yunhyejin ssineun jom bigwanjeog—ieosssda). — «Голову **Юн Хеджін** тривожили песимістичні думки».

Так як звук [ㅋ] українською можемо передати як [є], більш правильним варіантом варто вважати «Хеджін». Проте при перекладі власних назв варто пам'ятати і про правила милозвучності — в даному випадку звук [хе] буде

незручним для прочитання чи вимови, оскільки таке поєднання рідко зустрічається в українській. Тому можемо говорити про те, що перекладачами було обрано оптимальний варіант передачі власного імені, який не спотворює оригінал, зберігає свою автентичність і відповідає правилам мови перекладу.

Оскільки в українській мові немає усталеної системи транскрипції, думки щодо правильності перекладу власних назв за допомогою транскодування можуть відрізнятись. В такому випадку на перший план виходить поняття адекватності перекладу, яке дозволяє обрати найбільш ефективний метод перекладу з урахуванням особливостей як вихідної мови, так і мови перекладу.

Висновки до Розділу 2

У другому практичному розділі було проаналізовано специфіку корейської безеквівалентної лексики на прикладах з роману «Кім Джійон, 1982 року народження», а також україномовному перекладі, виконаному Джан Йонджін та Ольгою Шестаковою.

Найбільшу кількість безеквівалентної лексики в тексті оригіналу займають слова-реалії, до яких входять власні назви, географічні назви, традиції та ритуали тощо. Зустрічається і власне—безеквівалентна лексика, методи перекладу якої визначаються відповідно вимог адекватності перекладу.

У роботі визначено особливості перекладу безеквівалентних термінів, які належать до категорії культурно-специфічної лексики. Найпоширенішим методом перекладу антропонімів, топонімів та назв страв є транскодування, зокрема спосіб транскрипції. Цей метод дозволяє зберегти звучання та автентичний характер корейських слів, забезпечуючи при цьому зрозумілість та адаптацію до українського мовного середовища. При цьому, часто зустрічається і описовий метод, зокрема для роз'яснення деяких страв корейської кухні. Частіше описовий метод або ж метод контекстуального розтлумачення використовується для власне-безеквівалентної лексики, до якої важко підібрати оптимальний варіант перекладу з мінімальними поясненнями.

Відмічено різноплановість перекладу гіпонімічної лексики, яка має широкий сегмент в корейській мові без прямого українського перекладу. Для передачі такої лексики було застосовано комбінації різних перекладів, які б найкраще розкрили суть поняття у даному контексті.

Окрім того, визначено причини використання різних стратегій перекладу власних імен, серед яких виокремлено необхідність у милозвучності та адекватності перекладу.

ВИСНОВКИ

1. У теоретичному Розділі 1 надано поняття основним термінам: “безеквівалентність” та “безеквівалентна лексика”, “реалії”, “адекватність перекладу” тощо. Визначено, що на думку більшості мовознавців весь сегмент БЛ поділяється на: 1) слова-реалії (культурно-специфічні поняття, характерні окремим народам та культурам); 2) власне-безеквівалентну лексику (включає власні імена, географічні назви, назви установ тощо).

2. Описано особливості корейської безеквівалентної лексики у парі корейська-українська. Визначено вісім основних категорій безеквівалентної корейської лексики, що включає в себе культурно-специфічні концепти, не лексикалізовані у мові перекладі поняття вихідної мови, семантично-відмінна лексика, специфічні гіпоніми або гіпероніми мови—оригіналу, відмінності міжособистісної та фізичної перспективи, запозичення, що змінили значення при входженні в мову.

3. Досліджено поширені методи перекладу БЛ: транскодування, описовий переклад, калькування, аналогія (за Мірамом Г.Е.). Описано стратегії перекладу реалій, запропоновані Зорівчак Р.П., до яких належать гіперонімічне перейменування, комбінована ренонімація, транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення, та контекстуальне розтлумачення реалій.

4. У практичному розділі проведено аналіз використання методів перекладу безеквівалентної лексики та реалій з корейської на українську мову. Досліджено, що для перекладу антропонімів та топонімів здебільшого було застосовано метод транскрибування, наприклад: 윤혜진 (yunhyejin) — Юн Хеджін, 정대현(jeongdaehyeon) — Джон Дехьон, 김지영(gimjiyeong) — Кім Джійон, 청계천(cheong—gyecheon) — Чхонгечхон, 부산 (busan) — Пусан. Для перекладу назв страв корейської кухні застосовано поєднання різних технік — транскрибування, опис, адаптація: 라면(lamyeon) — рамьон, 사골국(sagolgug) — бульйон на кістках, 찜닭(jjimdalg) — “ччімтак — гостра тушкована курка з овочами” тощо. Вигуки перекладено методом адаптації, відповідно до контексту.

5. Розкрито особливості перекладу окремих культурних термінів з урахуванням специфіки корейської культури та норм української мови.

초록

이 과정은 한국어에서 우크라이나어로 동등 어휘를 번역할 때의 특수성에 대해 다룹니다. 이 연구에는 동등한 어휘의 특수성, 동등한 어휘를 분류하는 다양한 옵션, 한국어 동등한 어휘의 특수성 및 번역 방법과 같은 측면이 포함됩니다. 주요 번역 방법으로는 트랜스코딩, 각색, 서술적 방법, 칼퀘잉 등이 있습니다. 문학 텍스트의 번역 불가능성 문제와 이 문제에 대한 여러 언어학자들의 견해도 제기됩니다.

실용적인 부분에서 저자는 번역할 수 없는 어휘가 포함된 원문과 우크라이나어 번역본을 분석합니다. 번역가가 적절한 번역을 전달하기 위해 사용하는 주요 방법을 식별합니다. 저자는 번역가가 적절한 번역을 만들기 위해 사용하는 주요 기술을 식별합니다. 비동등 어휘의 가장 일반적인 번역 유형은 트랜스 코딩이고 그다음은 설명 방법과 적응 방법 인 것으로 확인되었습니다.

이러한 방법을 능숙하게 조합하면 독자가 가장 잘 인식할 수 있는 텍스트를 만들어 독서를 방해하지 않으면서도 다른 문화의 분위기에 몰입할 수 있다는 것이 입증되었습니다.

번역할 수 없는 단어의 전문 번역에 대한 주요 요구 사항은 번역의 적절성, 동등성 및 대상 언어의 규범, 특히 우크라이나어의 유포니에 대한 근접성입니다.

키워드: 번역, 비등가, 비등가 어휘의 분류, 번역 전략, 문학번역

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бейкер, М. (2011). *In other words* (3—те вид.). Routledge. (Оригінал опубліковано 1992 р.)
- Волошина, А. (2000). Безеквівалентна лексика близькоспоріднених мов: Проблема семантичної структури. *Наукові записки*, (26), 55–62.
- Гаргаєва, О. (2015). Проблема класифікації безеквівалентної лексики у сучасному мовознавстві. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*, (53), 52–54.
- Гончаренко, Л. (2017). Проблема змісту й дефініції поняття "еквівалентність". *Мовні і концептуальні картини світу*, (56), 61–64.
- Зорівчак, Р. (1989). *Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози)*. Видавництво Львівського університету.
- Кочерган, М. (2006). *Вступ до мовознавства* (2—ге вид.). Академія.
- Лісна, М. (2015). Безеквівалентність як об'єкт теорії перекладу та двомовної лексикографії. *Вісник харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*, (1127), 59–63.
- Манакін, В. (2012). *Мова і міжкультурна комунікація*. Академія.
- Мацегора, І. (2023). *Вступ до перекладознавства*.
- Руденко, Т., & Гаврилова, І. (2019). Специфіка перекладу безеквівалентної лексики у німецькій мові. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка*, (12), 193–196.
- Тупиця, О., & Зімакова, Л. (2012). Безеквівалентна лексика: Проблеми визначення. *Науковий часопис НПУ імені Н.П. Драгоманова*, 8(4), 251–256.
- Чернікова, Л. Ф., & Зубкова, Л. (2011). Мовні реалії та проблеми їх перекладу. *Вопросы духовной культуры – ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ*, 172–177.
- Чо Намджу. (2022). *Кім Джійон, 1982 року народження* (О. Шестакова & Дж. Джійон, Пер.). Видавництво Анетти Антоненко. (Оригінал опубліковано 2016 р.)
- NAVER Dictionary. <https://dict.naver.com>

모즐 따지아나. (2012). 한국어 비등가 어휘 번역 특수성에 대한 고찰—염상섭 <만세전> 과 황정은 <백의 그림자> 의 번역 사례를 중심으로, 22(1), 29—48.

차혜진. (2010). 영한 번역 시 발생하는 비등가 현상 연구: 단어차원을 중심으로. 세종대학교.